

[Pravda jako zdroj našeho myšlení i naší personality]

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[1985-2 \(rukopis\)](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 28. 8. 1985
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 28. 8. 1985

[Pravda jako zdroj našeho myšlení i naší personality]

850828-4

(14) (28. 8. 85, Ostr.)

Pozoruhodná je Jaspersova formulace ze str. 129: „Wahrheit ist der Ursprung unseres Denkens...“ To je v každém případě možno dalekosáhle interpretovat, a zůstává naším úkolem překontrolovat, zda naše dalekosáhlé konsekvence i do hloubky jdoucí zdůvodňování zůstávají v souhlasu s Jaspersovým pojetím a s jeho záměry. Myšlení je možné jen ve světě slova, řeči. A slovo, řeč není naším výkonem, nýbrž předpokladem a základem každého našeho myšlenkového aktu nebo každého promluvení. V této souvislosti má značnou důležitost otázka, kterou nadepsal IJsseling poslední kapitolu své knihy o vztahu filosofie a rétoriky: Kdo to vlastně promlouvá, když něco řekneme? Tj. jsme to vždycky jenom my? Je to možno zcela redukovat na naši aktivitu? Jaspersova odpověď by byla zjevně záporná: je-li pravda počátkem a zdrojem našeho myšlení (a promlouvání), je tu zjevně fenomén promlouvání, oslovení, výzvy samotné pravdy tím rozhodujícím, a nikoliv to, co říkáme my. My musíme promlouvat tak, abychom nepřekřikovali hlas samotné pravdy, kterou má být slyšet skrze naše promlouvání. Jde tedy v našem promlouvání také a zejména o to, abychom promlouvající dovedli natolik utichnout, abychom se k tomu, co říká sama pravda, přidávali svou skrovnou hřivnou a abychom nevystupovali sami příliš do popředí. „Pravda musí růsti, já pak menšiti se.“

Tím se však dostává do popředí otázka, v jakém smyslu můžeme mluvit o „aktivitě“, s kterou pravda doráží na nás, abychom se jí dali k dispozici a do služeb. Pravda, jak jsme o tom již mluvili, nemůže být „pojata“ či „chápána“ jako cosi neživého, neměnného, věčně totožného, nýbrž musíme její oslovení zakoušet (tj. být otevřeni k takovému zakoušení) jako osobní, nám osobně adresované, a tedy živé, živoucí oslovení, obracející se na živého člověka. Zjevně by nebylo legitimní samu pravdu chápat jako osobu, protože bychom se tak dopouštěli nepřipustného zpředměťňování (i když nejdoucího tak daleko, že by pravdu na předmět přímo redukovalo, nýbrž že zůstává pouze u modelu osoby, která pouze má také předmětnou stránku); ale to, že její oslovení, tj. její aktualizace, její zpřítomňování v dané naší situaci je svrchovaně osobnostní, že před námi není jako věc, nýbrž jako život, personální „bytosť“, o tom není sporu, náleží to k naší zkušenosti a nesmí to být žádnou interpretací beze škody a bez újmy na správnosti a pravdivosti opomíjeno.

V tom smyslu můžeme jít ještě dále než Jaspers ve zmíněné formulaci (a jak doufám: ve smyslu s Jaspersem souhlasném): pravda je nejenom původcem a zdrojem našeho myšlení, ale také naší personality. Jen tváří v tvář Pravdě se stáváme skutečnými osobami a osobnostmi.